

Biznesa augstskola Turība

Jaroslavs Streļčenoks

PROMOCIJAS DARBA KOPSAVILKUMS

**MĀKSLĪGĀ INTELEKTA TIESISKĀ REGULĒJUMA
PROBLEMĀTIKA INTEREŠU KONFLIKTA
RISINĀŠANĀ PUBLISKAJĀ SEKTORĀ**

Studiju programmā Tiesību zinātne

**Izstrādāts zinātniskā doktora grāda iegūšanai
Tiesību zinātnes nozarē
Starptautisko tiesību apakšnozarē**

Rīga, 2025

Promocijas darbs izstrādāts Biznesa augstskolas Turība Juridiskajā fakultātē laika posmā no 2019. līdz 2024.gadam.

Zinātniskais vadītājs:

Dr.iur., prof. **Raimundas Kalesnykas**, Biznesa augstskola Turība

Darba recenzenti:

Dr. ____: (*vārds, uzvārds*)

Dr. ____: (*vārds, uzvārds*)

Dr. ____: (*vārds, uzvārds*)

Promocijas darba aizstāvēšana notiks Biznesa augstskola Turība Tiesību zinātnes nozares promocijas padomes atklātā sēdē **2025. gada** ____.**plkst.** ____ Biznesa augstskola Turība Juridiskajā fakultātē, Rīgā, Graudu ielā 68, C ____ telpā.

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu var iepazīties Biznesa augstskola Turība bibliotēkā, Rīgā, Graudu ielā 68.

Tiesību zinātnes nozares promocijas padomes priekšsēdētājs:

Dr. iur., prof.: **Ingrīda Veikša**

Tiesību zinātnes nozares promocijas padomes sekretāre:

Dr. iur.: **Kristīne Neimane**

© Jaroslavs Streļčenoks, 2025
© **Biznesa augstskola Turība, 2025**

Saturs

Tēmas aktualitāte	4
Zinātniskā novitāte un nozīme	7
Praktiskais pielietojums	8
Pētījuma objekts un priekšmets, mērķis, uzdevumi un hipotēze	8
Promocijas darba robežas	10
Zinātniski pētnieciskās metodes	10
Izmantotā literatūra un tiesību avoti	12
Promocijas darba apjoms, struktūra un darba satura konspektīvs izklāsts pa nodaļām	14
Darba rezultātu aprobācija	15
Secinājumi un priekšlikumi	21
Avotu saraksts	28

Tēmas aktualitāte

Pašlaik cilvēce atrodas jaunā inovatīvās attīstības posmā: roboti, robotprogrammatūras roboti, androīdi un citi Mākslīgā intelekta (turpmāk – MI) veidi gatavo sabiedrību jaunai industriālai revolūcijai. Tiek uzskatīts, ka MI efektīvāk nekā cilvēks tiks galā ar pieaugušo datu apjomu, labāk un racionālāk izdarīs darbu un sasniegs labākus rezultātus vairākās profesijās.

Turpmākajos 10 gados Eiropas Komisija (turpmāk – EK) plāno pastiprināti atbalstīt padziļinātu digitālo prasmju, tostarp zināšanu MI jomā, apguvi.¹ Latvija jau šobrīd fragmentāri īsteno MI ieviešanu publiskajā sektorā sadarbībā ar uzņēmumiem. Piemēram, uzņēmums Tilde sadarbībā ar Uzņēmumu reģistru izstrādā pirmo MI risinājumu – robotu, kas ļaus rakstiski komunicēt ar klientiem iestādes mājaslapā.² Savukārt 2018.gadā Tiesu administrācija ir aktīvi piedalījies tiesu lietu termiņu prognožu modeļu izstrādē, kā ietvaros, izmantojot mašīnmācības un neironu ķēdes, veikta lietu izskatīšanas termiņu prognozēšana un iegūti desmit dažādi praksē pielietojami modeļi.³

Vairākās pasaules valstīs MI tehnoloģijas ir ne tikai izstrādāšanas stadijā, bet notiek pat aktīva MI praktiska ieviešana privātajā sektorā. Publiskajam sektoram arī nevajadzētu atpalkt, īpaši ieviešot MI tehnoloģijas cīņā ar korupciju un interešu konfliktu.

Tradicionāli, lai cīnītos pret korupciju un novērstu interešu konflikta situācijas, publiskajā sektorā tika izveidotas īpašas institūcijas, pieņemti jauni likumi un noteikta atbildība par koruptīviem pārkāpumiem. Autors piedāvā alternatīvu risinājumu šai problēmai – MI izmantošana pretkorupcijas sfērā ar nolūku minimizēt interešu konfliktu rašanās riskus publiskajā sektorā.

Kā potenciālu valsts pārvaldes sakārtošanai un līdz ar to arī korupcijas un interešu konflikta novēršanai MI savās stratēģijās noteikušas tādas pasaules valstis kā Apvienotie Arābu Emirāti, Amerikas Savienotās Valstis (turpmāk – ASV), Dienvidkoreja, Francija, Indija, Itālija, Japāna, Kanāda, Ķīna, Lielbritānija un Vācija.

Pašlaik MI tehnoloģiju izmantošana publiskajā sektorā Latvijā nav noregulēta. Notiek daži fragmentāri mēģinājumi MI tehnoloģiju regulēšanai, t.sk. saistībā ar korupcijas novēršanu.

---

¹ Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions “Coordinated Plan on Artificial Intelligence” (2018). European Commission. Iegūts 02.03.2020. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018D0795>

² Hāka, Ž. (2017). Uzņēmumu reģistram pievienosies jauns darbinieks – robots. Dienas Bizness. Iegūts 20.04.2021. no: <https://www.db.lv/zinas/uznemumu-registram-pievienosies-jauns-darbinieks-robots-468857>

³ Informatīvais ziņojums par 2018.gada 15.–16.jūlija neformālajā Eiropas Savienības konkurētspējas ministru padomes sanāksmē izskatāmajiem jautājumiem, (2018). MK protokols Nr.32, 52.§, TA-1398. Pieņemts: 10.07.2018. Iegūts 02.03.2020. no: http://www.google.lv/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=2ahUKEwjQz4-fh67jAhX5xMQBHQy_C54QFjACegQIBBAC&url=http%3A%2F%2Ftap.mk.gov.lv%2Fdoc%2F2018_07%2FEM_zino_15.07.2018.1406.docx&usg=AOvVaw3BtNsuACFIgDfuVC8QI9KC

Piemēram, Latvijas Valsts prezidenta likumdošanas iniciatīva par MI sistēmu izmantošanu priekšvēlēšanu aģitācijā.⁴

Nepietiekams nacionālais normatīvais regulējums un MI tehnoloģiju izmantošanas aktualitāte un pieprasījums Latvijā pamudināja autoru pievērsties MI tiesiskā regulējuma izpētei pretkorupcijas sfērā interešu konflikta situāciju identificēšanai un novēršanai publiskajā sektorā, lai sniegtu ieguldījumu Latvijas tiesību zinātnē un tiesiskās domas attīstībā par izvēlēto tematu, kā arī lai izvairītu priekšlikumus nacionālā normatīvā regulējuma veidošanai un pilnveidošanai.

Ekonomiskās, tiesiskās un sociālās sfēras attīstības dinamika ar MI instrumentu norāda uz nepieciešamību pēc kompleksa un secīga, balstīta uz laika garam atbilstoša MI tiesiskā regulējuma, jo īpaši MI tehnoloģiju izmantošanas pretkorupcijas sfērā.

Mūsdienu zinātnieki veic pētījumus, kuru rezultāti ir izmantojami zinātniskajā polemikā un argumentācijā tuvu pretkorupcijas sfērai, piemēram, apspriežamas atziņas ir izvirzījušas par MI lomu tiesas darbā, vai MI varētu aizvietot publiskajā sektorā strādājošās valsts amatpersonas un darbiniekus. Uz kādiem pamatprincipiem MI ir jādarbojas, un kādi veidojas no tā riski?⁵ Vai ir iespējams tādus riskus minimizēt ar MI tiesisko regulējumu?⁶ Tomēr pētnieku vidū ir gandrīz vienprātība izpratnē par to, ka MI attīstīsies un ieies gan privātajā, gan publiskajā sektorā, līdz ar MI tiesiskajam regulējumam tā veidošanas brīdī ir pašlaik ļoti liela nozīme.

Līdzīgu viedokli pauž arī bijušais valsts kontrolieris Rolands Irklis, kurš norādīja, ka digitalizācija un MI ietekmi atstās uz publiskā sektora ilgtspēju.⁷ Autors piekrīt R.Irkļa teiktajam un atzīmē, ka nepieciešamas zināšanas un ka ar juridiskām metodēm iespējams noskaidrot tiesību normas saturu MI izmantošanai publiskajā sektorā. Taču R.Irkļa viedoklis pausts plašā tvērumā atšķirībā no autora tvēruma, tas ir – MI tiesiskais regulējums pretkorupcijas sfērā interešu konflikta novēršanai.

Aplūkojot praktiskās darbības pieredzi, autors konstatē, ka MI izmantošana pretkorupcijas jomā, īpaši saistībā ar MI izmantošanu interešu konflikta situācijas konstatēšanā un novēršanā valsts amatpersonu darbībā, novērojama problēmsituāciju pastāvēšanā. Par minēto

---

⁴ Rinkēvičs, E. (2024). Valsts prezidents iesniedz likumdošanas iniciatīvu par mākslīgā intelekta sistēmu izmantošanu priekšvēlēšanu aģitācijā. Valsts prezidenta kanceleja. Iegūts 20.02.2024. no: <https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidents-iesniedz-likumdosanas-iniciativu-par-maksliga-intelekta-sistemuz-izmantosanu-prieksvelesanu-agitacija>

⁵ Levits, E. (2019). Mākslīgais intelekts – izaicinājumi un riski. *Jurista Vārds*, Nr.38(1096). Iegūts 20.10.2022. no: <https://m.juristavards.lv/doc/275274-maksligais-intelekts-izaicinajumi-un-riski/> 22.lpp.

⁶ Erkan, N. (2024). How can legal professionals navigate the ethical and legal risks of using Generative AI?. *Lexology*. Iegūts 10.03.2024. no: <https://www.lexology.com/pro/content/how-can-legal-professionals-navigate-the-ethical-and-legal-risks-of-using-generative-ai>

⁷ Irklis, R. (2023). Atbildīgumam publiskajā sektorā jābūt pirms atbildības. LV portāls, Iegūts 20.10.2023. no: <https://lvportals.lv/viedokli/354019-valsts-kontrolieris-r-irklis-atbildigumam-publiskaja-sektora-jabut-pirms-atbildibas-2023>

problēmsituāciju galveno izraisītāju atzīstama MI tiesiskā regulējuma neesamība Latvijas normatīvajos aktos.

Ņemot vērā minēto, nepieciešama kvalitatīva un inovatīva pētījuma izstrāde, piedāvājot konstruktīvus risinājumus MI tiešāka regulējuma ieviešanai Latvijas tiesību sistēmā, īpaši pretkorupcijas sfērā, lai modernizētu interešu konfliktu novēršanu un uzlabotu to efektivitāti.

Tēmas aktualitātes pamatā ir šādi problēmsituāciju aspekti:

1. MI izmantošanas dažādās pretkorupcijas jomās nepieciešamības apzināšanās problēma.

Pretkorupcijas sfērā MI izmantošanas mērķi, uzdevumi, loma un funkcijas ir cieši saistīti un atspoguļo sabiedrības, publiskā sektora un valsts amatpersonu intereses. Pretkorupcijas aktivitātes, īpaši interešu konflikta nepieļaušana valsts amatpersonu darbībā, nodrošina sabiedrībai pārliecību, ka valsts amatpersonas darbojas tikai sabiedrības interesēs. Līdz ar to sabiedrības attīstībai tiek nodrošināti nepieciešamie materiālie resursi, kas ir sabiedrības ilgtspējīgas attīstības pamats. Vienlaikus valsts amatpersonas darbība tikai un vienīgi sabiedrības interesēs veido vidi un pamattiesību (t.i., tiesību uz objektīvu un taisnīgu valsts pārvaldi) izpausmes formu. Valsts amatpersonas ir sabiedrības dzīves neatņemama sastāvdaļa, sociāli tiesisko un ekonomisko procesu spogulis, kas ne vienmēr nodrošina objektivitāti pieņemtajos lēmumos un darbībā, dažreiz pat darbojoties pretēji sabiedrības interesēm – t.i., savās, savu radnieku un darījumu partneru personiskajās vai mantiskajās interesēs. MI kā pretkorupcijas instruments interešu konflikta novēršanai valsts amatpersonu darbībā var nodrošināt sabiedrībai lielāku pārliecību, ka valsts amatpersonas darbosies tikai sabiedrības interesēs.

2. Interešu konfliktu izraisītu situāciju atpazīšanas problēma.

Mūsdienu pasaulē, ievērojot ar korupciju nodarīto zaudējumu ievērojamu apmēru, valsts amatpersonas tiesības rīkoties ar publisko institūciju mantu un finanšu līdzekļiem vairs netiek uzskatīta par valsts amatpersonu absolūtu brīvību. Sabiedrība vēlas, lai valsts amatpersonas rīkotos ar tai uzticētu mantu un finanšu līdzekļiem efektīvi, ekonomiski un lietderīgi, ievērojot sabiedrības intereses, rēķinoties ar valsts amatpersonu darbību pamatotiem kontroles un uzraudzības instrumentiem, t.sk. iejaucoties valsts amatpersonas, tās radnieku un darījumu partneru privātajā dzīves sfērā. MI tehnoloģijas tādu uzraudzību un kontroli pār valsts amatpersonu mantu, finanšu līdzekļiem noteikti varētu realizēt daudz efektīvāk un ātrāk. Tādējādi MI tehnoloģiju piekļuve valsts amatpersonu, tās radnieku un darījumu partneru datiem ir viens no būtiskākajiem jautājumiem sabiedrības ekonomisko un sociālo interešu aizsardzībā, ciktāl tas ir iespējams, nepārkāpjot valsts amatpersonu vispārējās cilvēktiesības.

3. Tiesību normu par MI izmantošanu integrēšanas problēma pretkorupcijas likumdošanā, ievērojot publiskā un privātā sektora intereses.

MI tehnoloģijas var būt uzskatāmas par vienu

no pretkorupcijas aktivitāšu izpausmes veidiem, kas nodrošina interešu konflikta novēršanu. Vienlaikus jāuzsver, ka ir jābūt sociālajam līdzsvaram starp sabiedrības, valsts un valsts amatpersonu interesēm, lai normatīvais regulējums būtu efektīvs. Vienlīdz svarīgi ir konstatēt un tiesiski nostiprināt MI tehnoloģiju samērīguma robežas un kontroles mehānismus, lai MI tehnoloģijas pieņemtā lēmuma (attiecībā uz valsts amatpersonu atrašanos interešu konflikta situācijā) ticamību būtu iespējams novērtēt, izsekot un nepieciešamības gadījumā pārbaudīt.

4. Tiesiskā regulējuma mehānisma ieviešanas problēma publisko tiesisko attiecību nodibināšanā un aizsardzībā saistībā ar MI izmantošanu interešu konfliktu novēršanas sfērā. 2024.gada 13.martā ES parlaments pieņēma MI aktu, tomēr minētais normatīvais akts neskar pretkorupcijas sfēru. Tas neatbilst esošo tiesību normu interpretācijas un piemērošanas novitātēm un nav sinhronizēts ar tiesību aktiem, kas satur pretkorupcijas aktivitāšu tiesību regulējumu. Ievērojot arī to, ka Latvijā nepastāv MI tiesiskais regulējums (tostarp nav MI tiesiskā regulējuma pretkorupcijas sfērā), tas nozīmē, ka, lai izmantotu MI kā pretkorupcijas instrumentu interešu konflikta novēršanā, nepieciešams mainīt pastāvošos normatīvos aktus un izstrādāt jaunus, dažos gadījumos piedāvājot vadlīnijas koncepcijas ieviešanai par MI izmantošanu interešu konflikta novēršanā.

Zinātniskā novitāte un nozīme

Promocijas darba zinātniskā novitāte izpaužas gan teorētiskā, gan praktiskā aspektā. Promocijas darba zinātnisko novitāti veido izdarītie secinājumi un izstrādātie priekšlikumi, kas balstīti uz paveiktā pētījuma rezultātiem un var būt pamats turpmākai MI tiesiskā regulējuma attīstībai, pilnveidojot un uzlabojot tiesisko regulējumu pretkorupcijas sfērā, kas vērsts uz interešu konflikta novēršanu, nodrošinot efektīvu un uz cilvēktiesību principiem balstītu tiesisko attiecību realizāciju.

Autora pētījums ir pirmais tāda apjoma darbs Latvijā, kurā tiek pētīta MI tehnoloģiju pielietošana interešu konfliktu situāciju novēršanā. Darbā tiek piedāvāts MI tiesiskais regulējums tieši pretkorupcijas jomā, identificējot tajā esošās problēmas, tai skaitā tās, kas liedz pašlaik MI tehnoloģijām pilnvērtīgi darboties un būt izmantojamām interešu konflikta novēršanā. Darbā tiek ieteikti risinājumi MI tiesiskā regulējuma veidošanai. Pētījumā tiek izmantots ārvalstu tiesiskais regulējums līdzīgu jautājumu risināšanā un ir izstrādāts zinātnisks pamatojums MI tiesiskā regulējuma priekšlikumiem. Autors izsaka pieņēmumu, ka promocijas darba ietvaros atklātie trūkumi un problēmas un to izstrādātie risinājumi dos nozīmīgu pienesumu publiskajam sektoram MI tehnoloģiju izmantošanai korupcijas un interešu konflikta novēršanas procesā. Izmantojot pētījumā izteiktās jaunās zinātniskās atziņas, būs iespējams veidot MI tiesisko regulējumu.

Praktiskā pielietojuma aspektā darbs dos iespēju likumdevējam ieviest zinātniski pamatotas tiesību normas. Savukārt izpildvarai darbs dos vēl vienu būtisku instrumentu pretkorupcijas sfērā interešu konflikta novēršanai.

Darbs ir pabeigts pētījums par tiesību institūtu, t.i., MI instrumentu interešu konflikta novēršanai, kas balstīts uz juridiskās literatūras, vēsturiskā un spēkā esošā starptautiskā un nacionāla tiesiskā regulējuma un tiesu prakses izpēti. Darba zinātnisko un teorētisko nozīmīgumu pamato MI tiesiskā regulējuma būtības atklāšana, jēdzienu satura un izpratnes noskaidrošana, problēmu apzināšana un teorētiskā analīze.

Praktiskais pielietojums

Promocijas darbā izdarītie secinājumi un izvirzītie priekšlikumi ir izmantojami, veidojot tiesiskās politikas koncepcijas pretkorupcijas tiesību jomā. Pētījums ir nozīmīgs tiesību zinātnes attīstībai. Atsevišķiem problēmjautājumiem tiek piedāvāts inovatīvs risinājums, turklāt tas ir viens no jaunākajiem pētījumiem apskatāmajā nozarē, tāpēc tajā paustās atziņas var kalpot gan par pamatu turpmākajiem pētījumiem par MI tiesiskā regulējuma problemātiku pretkorupcijas sfērā, gan par novitāšu izziņas avotu.

Promocijas darbs ir unikāls pētījums, kas var tikt izmantots gan kā zinātniskais materiāls juridisko specialitāšu studentiem, gan arī noderīgs darba devējiem, valsts amatpersonām un darbiniekiem, dažādu nevalstisko organizāciju pārstāvjiem, kā arī citiem interesentiem kā izziņas avots jautājumos par MI izmantošanu pretkorupcijas sfērā, lai novērstu un nepieļautu interešu konflikta situācijas rašanos valsts amatpersonu darbībā. Tāpat atsevišķas pētījuma gaitā radušās atziņas varētu noderēt tiesību aktu jaunradei interpretācijas un piemērošanas procesu realizēšanas ietvaros.

Pētījuma objekts un priekšmets, mērķis, uzdevumi un hipotēze

Pētījuma objekts: MI tehnoloģijas kā interešu konflikta novēršanas instruments nolūkā nepieļaut korupciju publiskajā sektorā.

Pētījuma priekšmets: MI tehnoloģiju tiesiskā regulējuma, pamatprincipu un pamatprasību izstrāde un ieviešana Latvijas normatīvajos aktos, lai tās varētu izmantot interešu konflikta novēršanai publiskajā sektorā.

Pētījuma priekšmeta ietvarā autors pēta MI priekšrocības pretkorupcijas sfērā interešu konfliktu izraisīto situāciju atpazīšanai un korupcijas risku pārvaldībai kā instrumentu pretkorupcijas pasākumu uzraudzībai, identificēšanai un uzlabošanai.

Pētījuma mērķis: izstrādāt MI tiesiskā regulējuma ieviešanas pamatvirzienus un konkrētus soļus efektīvai interešu konflikta risku novēršanai kā pretkorupcijas pasākumus publiskajā sektorā.

Pētījuma uzdevumi. Promocijas darba mērķa sasniegšanai autors ir izvirzījis sekojošus darba uzdevumus:

1) noskaidrot pasaules un ES praksi par MI darbības tiesiskajiem pamatprincipiem, ieviešanas specifiku un problēmām, ieviešanas nosacījumiem un īpatnībām;

2) konstatēt MI kontroles mehānismus efektīvai un praktiskai to izmantošanai publiskajā sektorā, kā arī noteikt MI ražotāju, operatoru, īpašnieku, lietotāju iespējamo atbildību par pieļautajām kļūdām, kuru rezultātā valsts amatpersonai, tas radniekiem un/vai darījuma partneriem ir nodarīts kaitējums;

3) izpētīt jēdziena “interesu konflikts” nacionālo definīciju, tiesisko regulējumu, institucionālo un tiesu praksi interešu konflikta konstatēšanai valsts amatpersonu darbībā, noteikt interešu konflikta tiesiskā regulējuma mehānisma metodoloģiju, izvērtēt MI efektivitāti un ieguvumu interešu konflikta novēršanā un piedāvāt MI tiesiskā regulējuma mehānisma praktisko ieviešanu interešu konflikta novēršanai publiskajā sektorā;

4) sagrupēt un noteikt publiskajā sektorā jomas, kurās MI izmantošana būtu vispiemērotākā, lai novērstu interešu konflikta situācijas amatpersonu darbībā;

5) apkopot Latvijas publiskajā sektorā strādājošo valsts amatpersonu un darbinieku aptaujas rezultātus par MI tehnoloģiju pašreizējo izmantošanu, ieviešanas pamatprasībām, riskiem un perspektīvām un piedāvāt MI ieviešanas virzienus interešu konflikta identificēšanai publiskajā sektorā;

6) empīriskā pētījuma (aptaujas) rezultātā izstrādāt vadlīnijas koncepcijas ieviešanai, kas nodrošinātu publiskajā sektorā interešu konflikta novēršanu, izmantojot MI tehnoloģijas.

Pētījuma hipotēze un to pamatojošie pētījuma jautājumi

Pētījuma hipotēze: interešu konflikts un tā dažādās izpausmes formas ir viens no nozīmīgākajiem korupcijas veidiem, kura novēršanai nepieciešams piemērot MI kā inovatīvu tiesisko instrumentu. Lai nodrošinātu izsekojamu analīzi par promocijas darba hipotēzes apstiprināšanu, tika izvirzīti šādi galvenie pētāmie jautājumi:

1) kāds ir MI saturs, attīstība un kādas ir aktuālās izmaiņas tiesiskajā regulējumā pasaulē?

2) kā pretkorupcijas jomā izpaužas institūciju un tiesu prakse interešu konflikta izzināšanā un novēršanā?

3) kā MI izmantošana interešu konflikta novēršanā ietekmē atbildīgās institūcijas, likumdošanas procesus un valsts amatpersonas tiesības?

4) kādas ir problēmjautājumu pilnveidošanas un risinājumu iespējas MI tehnoloģiju izmantošanai interešu konflikta situācijas novēršanā?

Promocijas darba robežas

Izvirzīto mērķu sasniegšanai darbā apskatīti izvirzīto pētāmo jautājumu reglamentējošie spēkā esošie normatīvie akti publicētos avotos un interneta resursos, kā arī cita tematam atbilstošā informācija, kas publicēta laika periodā līdz 2024.gada 15.maijam. Autors apkopoja izpētīto informāciju, analizēja to un izdarīja secinājumus.

Darba apjoma ietvaros nav iespējams tēmu izpētīt pilnībā, līdz ar to autors noteicis šādus **pētījuma ierobežojumus:**

- 1) lai iekļautos promocijas darba apjomā, darbā tiek pētīts tikai MI tiesiskais regulējums;
- 2) promocijas darbā netiek pētīts MI tehnoloģiju tiesiskais regulējums kā filozofijas vai tehniskās jomas kategorija. Filozofiskās un tehniskās atziņas par MI tehnoloģijām tiek aplūkotas tiktāl, lai precīzāk izprastu MI tehnoloģiju attīstības iespējas, un juridiskajā kontekstā par interešu konflikta novēršanas iespējām pretkorupcijas sfērā;
- 3) ierobežotā promocijas darba apjoma dēļ ārvalstu pieredzes izpēti autors veic, iedziļinoties tikai dažu valstu pieredzē un praksē par MI tiesisko regulējumu;
- 4) promocijas darba pētījuma perioda robežas: no 2014.gada (izņemot atkāpi promocijas darba pirmajā nodaļā par MI attīstību) līdz promocijas darba iesniegšanas brīdim, t.i., līdz 2024.gada 15.maijam. Sakarā ar 2024.gada 13.martā ES pieņemtā MI akta svarīgumu autors ierobežoti, tomēr cenšas minēto dokumentu darbā aplūkot tik lielā apjomā, cik tas ir nepieciešams, lai sasniegtu izvirzīto promocijas darba mērķi.

Zinātniski pētnieciskās metodes

Promocijas darba struktūra veidota tā, lai sasniegtu promocijas darba mērķi un, vienlaikus iekļaujot dažādas tiesiskās intereses (MI tehnoloģiju tiesiskais regulējums; interešu konflikta novēršana; valsts amatpersonu interešu nodrošinājums; sabiedrības interešu ievērošana), veiktu vispusīgāku zinātnisko izpēti.

Promocijas darbā izmantotās pētījuma metodes un pētījuma teorētiskā un metodoloģiskā bāze.

Promocijas darbā autors, lai sasniegtu mērķi un realizētu darbā izvirzītos uzdevumus, balstās un izmanto šādas **zinātniskās pētniecības metodes:**

- 1) loģiski konstruktīvā metode – tiek izmantota, prognozējot MI tehnoloģijas tiesiskā regulējuma tālāku attīstību, kā arī tiek pielietota secinājumu un priekšlikumu formulēšanai un izteikšanai;
- 2) problēmu analīzes metode – izmantota, lai aprakstītu un izpētītu problēmas saistībā ar tiesiskā regulējuma par MI un interešu konflikta efektivitāti un to attīstību, kā arī, lai analizētu MI

tehnoloģiju būtību, pastāvošās un konstatētās problēmas, to rašanās cēloņus un sekas saistībā ar tiesību normu interpretāciju, kas ietverti tiesu spriedumos (pamatā par interešu konflikta), kā arī zinātniskajā literatūrā (pamatā par MI);

3) tiesību normu interpretācijas metodes – MI tiesiskais regulējums ir tikai veidošanas un attīstības sākumstadijā, tāpēc promocijas darbā autors minimāli izmanto šādas tiesību normu interpretācijas metodes: 1) gramatiskā (filoloģiskā) metode tiek pielietota, lai noskaidrotu tiesību normas vārdisko jēgu no valodas viedokļa; 2) sistēmiskā metode tiek pielietota, lai noskaidrotu pētāmās tiesību normas jēgu no tiesību normu savstarpējās sasaistes viedokļa, nosakot normas juridisko saturu; 3) teleoloģiskā (jēgas un mērķa) tulkošanas metode tiek pielietota, lai noskaidrotu tiesību normas juridisko mērķi, pamatprincipus un sociālo mērķi;

4) dokumentu analīzes metode – tiek pielietota, lai pētītu MI tehnoloģiju tiesisko regulējumu citās valstīs, kā arī starptautisko organizāciju izstrādātajos un pieņemtajos normatīvajos aktos; tāpat minētā metode tiek pielietota, lai izkristalizētu zinātniskajā literatūrā un/vai tiesu nolēmumos pausto argumentāciju, secinājumu vai atziņu iegūtos rezultātus, to praktisko ietekmi uz problēmu risinājumiem vai iespējamo tālāko attīstību;

5) dialektiskā metode – izmantota, lai pētītu MI tehnoloģiju tiesiskā regulējuma attīstības tendences, dažādu viedokļu, skata punktu salīdzināšana nolūkā rast risinājumus tiesību veidošanai un pilnveidei par MI tehnoloģiju pielietošanu interešu konflikta novēršanā;

6) salīdzinošās analīzes metode – izmantota, lai pētītu un analizētu tiesību normas ārvalstīs, izsecinot kopējo un atšķirīgo, kā arī apskatot regulējuma efektivitātes jautājumus par MI tehnoloģijām dažādās tiesību sistēmās: kontinentālajā tiesību sistēmā (piemēram, Latvijā, Vācijā, Francijā, Austrijā), anglosakšu tiesību sistēmā (piemēram, ASV, Kanādā) un Āzijas valstu tiesību sistēmā (piemēram, Ķīnā, Dienvidkorejā, Japānā). Salīdzinošā metode tiek izmantota nacionālo un ārvalstu tiesību zinātnieku darbu jautājumos par tiesisko regulējumu attiecībā uz MI tehnoloģijām nozīmi, būtību un normu attīstību izvērtēšanai un salīdzināšanai kopsakarībā ar ES rekomendācijām un pamatprasībām tiesību aktos;

7) empīriskā metode – promocijas darbā tika atspoguļota autora veiktajā valsts un pašvaldību institūcijās strādājošo valsts amatpersonu un darbinieku aptaujā par MI pašreizējo tiesisko regulējumu, nākotnes perspektīvām un pamatprasībām, kā arī redzējumu, kādā veidā MI tehnoloģijas var palīdzēt korupcijas un interešu konflikta novēršanā un kas tam ir nepieciešams no tiesiskā regulējuma. Tāpat pētījuma empīrisko bāzi veido LR tiesu prakses materiāli, kā arī Augstākās tiesas atziņas un judikatūras apkopojumi lietās, nepieciešamajā apmērā Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (turpmāk – KNAB) un tiesas statistikas dati, kas attiecas uz interešu konflikta tiesisko izpratni pētījumā.

Autora pētījums par MI tehnoloģiju lomu korupcijas un interešu konflikta novēršanā (turpmāk – Pētījums) tika veikts, lai noskaidrotu faktisko situāciju ar MI pielietošanu publiskajā sektorā un paskaidrotu tās problēmas, kuras autors identificē darba ietvaros. Autors veiktā Pētījuma ietvaros laikā no 2023.gada 6.marta līdz 2023.gada 13.decembrim aptaujāja 319 Latvijas valsts un pašvaldību institūciju amatpersonas (turpmāk – respondenti) visos valsts reģionos, dažādās institūcijās ar dažādu darba stāžu, dažādu līmeņu amatos un statusā, kā arī ar dažādām kompetencēm.

Promocijas darba autors analizē Pētījuma datus par respondentu pieredzi darbā ar MI, viņu cerības un uztraukumu par MI efektivitāti korupcijas novēršanā, kā arī viņu pamatprasībām MI tiesiskā regulējuma ieviešanā, kas balstīta uz sabiedrības, valsts un amatpersonu, kuru darbības MI kontrolēs nākotnē, interešu līdzsvaru.

Pētījumu autors sadalīja divās daļās. Pirmajā daļā respondentiem tiek uzdoti vispārējie jautājumi. Otrajā daļā – speciālie jautājumi par respondentu saskarsmi ar MI un attieksmi pret to, lai noskaidrotu, pirmkārt, pašreizējo stāvokli MI ieviešanā un izmantošanā publiskajā sektorā. Otrkārt, nākotnes perspektīvas MI ieviešanā publiskajā sektorā korupcijas un interešu konflikta novēršanai: kam MI ir jāievieš, pēc kādiem darbības principiem MI ir jādarbojas u.tml.

Lai iegūtu informāciju Pētījumam, tika veikta zinātniskās literatūras un normatīvo aktu analīze, starptautiskās pieredzes analīze un modelēšana.

Izmantotā literatūra un tiesību avoti

Promocijas darbā veiktais pētījums balstīts uz tiesību avotiem un zinātnisko literatūru, tiesu nolēmumiem, promocijas darba autora publikācijām, kā arī autora veikto pētījumu. Risinot izvirzītos uzdevumus, izmantoti gan Latvijas, gan ārvalstu pētnieku darbi, galvenokārt latviešu un angļu valodā. Lai papildus analizētu situāciju praksē, izmantoti arī citi literatūras avoti un publikācijas gan drukātos izdevumos, gan interneta resursos. Tāpat promocijas darbā tiek izmantoti pārsvarā primārie (sākotnējie) un sekundārie dati, bet dažos gadījumos arī terciārie dati.

Pētījuma teorētisko un metodoloģisko bāzi pārsvarā veido starpdisciplināru nozaru ārvalstu autoru viedokļi (Franks Emmerts, Erahtina, O., *Nicolas Petit*, *Maria Eduarda Gonçalves*, *Matthew U. Scherer*, *Ben Wagner*, *Joshua Ellul*, *Gordon Pace*, *Stephen McCarthy*, *Trevor Sammut*, *Juanita Brockdorf*, *Matthew Scerri*, Kārlis Piģēnis un citi) un Latvijas autoru viedokļi (Egils Levits, Aigars Strupišs, Edijs Poga, Rudīte Vīduša, Dr. Rolands Lappuķe, Jūlija Terjuhana, Dr.iur. Irēna Kucina, Viktorija Soņeca un citi), Latvijas un ārvalstu tiesību akti (gan spēkā esošie, gan spēku zaudējušie, kas ļauj izsekot MI un interešu konflikta tiesiskā regulējuma attīstībai), tiesu prakses atziņas (kas ļauj izprast interešu konflikta tiesisko saturu), kā arī praktiskie pētījumi: autora veiktais pētījums

par MI tehnoloģiju esamību un perspektīvām publiskajā sektorā, vadlīnijas, ziņojumi, statistikas pārskati u.tml. Promocijas darbs ir pirmais šāda līmeņa pētījums par MI tiesisko regulējumu pretkorupcijas sfērā Latvijā saistībā ar interešu konflikta novēršanu. Autors nav saskāries ar citu autoru darbiem, pētījumiem, publikācijām Latvijā par MI tehnoloģiju izmantošanu pretkorupcijas sfērā, it īpaši lai to izmantotu interešu konflikta novēršanai publiskajā sektorā.

Promocijas darba pētījuma periodā autors ir līdzdarbojies korupcijas un interešu konflikta tiesiskā regulējuma izstrādē, kas dod autoram priekšrocības analizēt pretkorupcijas un interešu konflikta normu radīšanas, grozīšanas, izslēgšanas mērķus un konkrēto periodu vajadzības, kā arī priekšrocības ieviest MI tehnoloģijas kā instrumentu pretkorupcijas sfērā interešu konflikta novēršanai. Promocijas darbs plānots kā zinātnisks un vienlaikus empīrisks (pamatojoties uz autora profesionālo pieredzi un balstoties uz autora veikto pētījumu) pētījums.

Ārvalstu teorētiskās bāzes pamatu šajā nozarē veido pārsvarā filozofiski un tehniski pētījumi un publikācijas par MI tiesisko regulējumu, ieviešanas pamatprasībām un pamatprincipiem, kā arī ētiskiem aspektiem. Kā pazīstamākās pieejas MI tehnoloģiju implementēšanas tiesībās jāmin: 1) tiesiskā regulējuma atpalcība no MI attīstības (ASV, Ķīna); 2) MI attīstības veicināšana ar tiesisko regulējumu (Vācija) un 3) MI attīstības palēnināšanas jeb tiesiskais regulējums pirms MI attīstības (Francija, Anglija, ES).

Pēdējo piecu gadu laikā interese par MI un tā tiesisko regulējumu ir tik liela, ka publikācijas skaitāmas tūkstošos. Ņemot vērā to, ka autora darbs ir tiesību zinātnē, promocijas darbā ir skartas tikai MI vispārējās filozofiskās un tehniskās iezīmes – tās, kuras ietekmē arī tiesību zinātnes attīstību MI jomā, īpaši jautājumos, kas skar MI tehnoloģiju izmantošanu pretkorupcijas sfērā interešu konflikta novēršanai. Filozofiskie uzskati ir pamatā arī valsts amatpersonu un sabiedrības interešu aizsardzībai sakarā ar MI tehnoloģiju ieviešanas riskiem un iespējamo kaitējumu nodarīšanu cilvēcei, t.sk valsts amatpersonām, viņu radniekiem un darījuma partneriem. Savukārt tehniski aspekti darbā uzskaitīti sakarā ar MI attīstības tendencēm un iespējam apkopot milzīgo informācijas daudzumu par valsts amatpersonām, tās radniekiem un darījuma partneriem, izanalizēt un izdarīt secinājumus no tā, kā rezultātā nodrošināt kontroles un uzraudzības funkcijas pār valsts amatpersonu darbībām, lai tās nenonāktu interešu konflikta situācijā.

Atbildes uz šiem jautājumiem autoru interesē saistībā ar MI tehnoloģiju nostiprināšanu Latvijas normatīvajos aktos un ar to palīdzību nodrošināt valsts pārvaldei novērst interešu konflikta situācijas valsts amatpersonas darbībās publiskajā sektorā. Pilnveidojot normatīvos aktus ar Valsts prezidenta iniciatīvu nodrošināt MI tehnoloģiju regulēšanu saistībā ar jautājumiem par

politisko partiju aģitāciju, un ES parlamenta pieņemtais MI akts⁸ aizvien vairāk raisīs diskusijas par MI tehnoloģiju tiesisko regulēšanu Latvijā dažādu ekspertu, zinātnieku, pētnieku vidū, kā arī attiecībā uz dažādām dzīves sfērām, t.sk. par MI tehnoloģiju izmantošanu pretkorupcijas sfērā interešu konflikta novēršanai publiskajā sektorā.

Visi pētāmie avoti un materiāli kopumā atklāj un identificē galvenās problēmas, kurām autors pievēršas šajā darbā. Darba ietvaros konstatētās problēmas dos pamatu tiesību normas uzlabošanai, veicinās padziļinātu izpratni par MI tehnoloģiju nozīmi publiskajā sektorā. Savukārt identificēto problēmu cēloņi un rašanās dos pamatu nākotnē praktiskiem MI tehnoloģiju tiesiskā regulējuma uzlabojumiem, tiesību normu harmonizācijai, kā arī turpmākiem padziļinātiem pētījumiem šajā jomā, lai veicinātu MI attīstību, pilnveidi un uzlabotu tiesisko vidi.

Promocijas darba apjoms, struktūra un darba satura konspektīvs izklāsts pa nodaļām

Promocijas darba kopējais apjoms ir 155 lapaspuses. Promocijas darbs sastāv no ievada, trim nodaļām, secinājumiem un priekšlikumiem, kā arī izmantotās literatūras un avotu saraksta. Promocijas darbā izmantoti 323 literatūras un citi avoti. Promocijas darba struktūra izveidota atbilstoši promocijas darba mērķim un izvirzīto uzdevumu sasniegšanai. Promocijas darbā ietvertas promocijas darba autora publikācijas, kas saistītas ar pētījuma tēmu. Darbā apskatīti, analizēti un salīdzināti avoti, normatīvie akti un tiesu prakse apskatāmajos jautājumos arī no citu valstu pieredzes. Zinātniskā diskusija ir par MI tiesiskā regulējuma problemātiku, kas plašāk izvērstā publikācijās un konferenču materiālos, īpaši ar ES parlamenta MI akta pieņemšanu 2024.gada 13.martā. Promocijas darbs ir par MI tiesiskā regulējuma nepieciešamību pretkorupcijas sfērā interešu konflikta novēršanai. Promocijas darbā tiek pētīts arī jautājums un tiesu prakse saistībā ar interešu konflikta būtības un satura izpratni tik tālu, cik tas ir nepieciešams un MI tehnoloģijas izmantotu, lai vērstos pret valsts amatpersonas atrašanos interešu konflikta situācijā.

Darba **pirmajā nodaļā** autors analizē MI definējumu, apskatot jautājumus par MI attīstību un pazīmēm, MI jēdziena veidošanas elementiem, veidiem un formām, kā arī raksturīgām iezīmēm. Tāpat autors nodaļas ietvaros apskata MI darbības tiesisko pamatprincipu veidošanas aspektu, kā arī pašus tiesiskos pamatprincipus, veidus un jomas MI izmantošanai publiskajā sektorā, aplūkojot MI tiesisko regulējumu dažādās tiesību sistēmās. Ar to autors nodaļā raksturo pētījuma objekta saturu, MI tiesību institūta izcelsmi, kā arī pētījuma priekšmeta sastāvdaļu saiknes, sniedzot atbildes uz pirmajiem diviem pētījuma uzdevumiem, t.i., noskaidrot pasaules un

---

⁸ Pieņemts Mākslīgā intelekta akts (2024). Eiropas Parlamenta Birojs Latvijā. *Jurista Vārds*. Iegūts 16.03.2024. no: <https://m.juristavards.lv/zinas/284975-pienemts-maksliga-intelekta-akts/>

ES praksi par MI darbības tiesiskiem pamatprincipiem un kontroles mehānismiem efektīvai un praktiskai to izmantošanai publiskajā sektorā.

Darba **otrajā nodaļā** autors analizē interešu konflikta tiesisko regulējumu, apskatot jautājumus par institucionālo un tiesu praksi. Saistībā ar interešu konflikta pārvaldību pretkorupcijas sfērā autors pēta nodaļā jautājumu par MI tiesiskā regulējuma mehānisma metodoloģiju interešu konflikta novēršanā, minētā tiesiskā mehānisma izveidi, efektivitāti, ieguvumiem un praktisku ieviešanu. Atsevišķi apskatīti jautājumi par atbildības lomām MI mehānisma darbībā interešu konfliktu regulēšanā, kā arī kontroles nepieciešamību. Šajā nodaļā autors izpilda pētījuma trešo uzdevumu, izpētot jēdziena “interesu konflikts”, kā arī aprakstot un analizējot interešu konflikta tiesiskā regulējuma mehānisma metodoloģiju, izvērtējot pretkorupcijas sfērā MI kā instrumenta ieviešanas efektivitāti un ieguvumu publiskajā sektorā. Savukārt, izpildot pētījuma ceturto uzdevumu, autors sagrupēja un noteica publiskajā sektorā tās jomas, kurās MI izmantošana būtu vispiemērotākā, lai novērstu interešu konflikta situācijas amatpersonu darbībā.

Darba **trešajā nodaļā** autors izzinā, kādas tiesiskās problēmas ir jānovērš, lai izveidotu MI tiesiskā regulējuma modeli pretkorupcijas sfērā interešu konflikta novēršanai. Šim nolūkam autors šajā nodaļā apskata jautājumu par MI izmantošanas tiesiskajām problēmām interešu konfliktu risināšanā publiskajā sektorā, t.sk. atbildību, datu aizsardzību, ticamības novērtējumu par MI pieņemtajiem lēmumiem un MI darbības uzraudzību. Autors šajā nodaļā piedāvā MI tiesiskā regulējuma modeli pretkorupcijas sfērā interešu konflikta novēršanai publiskajā sektorā: ieviešanas virzienus, pamatstandartus un koncepciju, nodrošinot Pētījuma piektā un sestā uzdevuma izpildi. Proti, autors šajā nodaļā apkopo un analizē Pētījuma respondentu aptaujas rezultātus par MI, kā rezultātā izstrādā vadlīnijas koncepcijas ieviešanai pretkorupcijas sfērā, kas nodrošinātu publiskajā sektorā interešu konflikta novēršanu ar MI palīdzību.

Darba rezultātu aprobācija

Autora veikto pētījumu rezultāti ir aprobēti starptautiskajās zinātniskajās konferencēs kā atsevišķi tematiski ziņojumi konferencēs un diskusijās, kur pētījuma priekšmeti bija: interešu konflikts; korupcijas novēršanas instrumenti; MI tiesiskais regulējums, MI tehnoloģijas kā interešu konflikta novēršanas instruments u.c.

Pētījuma rezultāti vismaz Latvijas jurisprudencē ir pilnībā jauni. Proti, neskaitot autora darbus, Latvijā pirmie publicētie informatīvie raksti saistībā ar promocijas darba galvenajām tēmām, piemēram, MI tehnoloģiju izmantošana pretkorupcijas sfērā interešu konflikta

novēršanai, kļuva pieejami tikai promocijas darba izstrādes laikā – gan iestāžu skaidrojumos, gan žurnālistikā.

Minētās aprobācijas rezultāti īstenoti galvenokārt akadēmisko un profesionālo pasākumu ietvaros. Aprobāciju autors doktorantūras studiju obligātajā zinātniski pētnieciskajā daļā par veiktās pētniecības metodoloģiju, rezultātiem un tēzēm veica galvenokārt recenzētās zinātniskajās publikācijās, kā arī konferencēs,ursos un mācību semināros.

Autors piedalījies konferencēs par promocijas darba tēmu, kas bija publicēti zinātnisko **rakstu krājumos** un publicēti zinātniskajos **žurnālos**, kā arī ir divu **grāmatu** autors un līdzautors.

1. Raksts “Mākslīgā intelekta ieviešanas koncepcija interešu konflikta situācijas novēršanā publiskajā sektorā” [*Requirements for the concept of the implementation of AI as a tool for preventing corruption in the public sector*], kas tika publiskots zinātniskajā žurnālā “Acta Prosperitatis”, 2024, DOI: 10.2478/acpro-2024-0014.

2. Raksts “Starptautisko standartu izveides un ieviešanas problēmas sabiedrības un mediju iesaistīšanai korupcijas un interešu konfliktu novēršanā”, kas tika publicēts Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences “Cilvēktiesību aizsardzība un korupcijas apkarošanas jautājumi mūsdienu pasaulē: koncepcijas, realitāte un perspektīvas” rakstu krājumā. “Tadžikistānas Republikas prezidenta Valsts administrācijas vadības akadēmija”, Dušanbe, Tadžikistāna, 2024.

3. Raksts “Jaunas atziņas interešu konflikta jēdzienā: juridiskās vērtēšanas prakse Latvijas publiskajās tiesībās” [*New Insights to the Concept of Conflicts of Interest: the Practice of Legal Assessment in Latvian Public Law*] līdzautors, kas tika publicēts Starptautiskās zinātniskas konferences “Atsevišķu Eiropas Savienības dalībvalstu uzņēmējdarbības tiesības” rakstu krājumā. Biznesa un Eiropas tiesību katedra, Prāgas Ekonomikas un biznesa universitātes Starptautisko attiecību fakultāte, Prāga, Čehija, 2023, ISBN 978-80-245-2254-8.

4. Raksts “Mākslīgā intelekta ieviešanas koncepcija interešu konflikta situācijas novēršanā publiskajā sektorā” [*Concept of Implementation of AI for the Prevention of Conflict of Interest Situations in the Public Sector*], kas tika publiskots zinātniskajā žurnālā “Acta Prosperitatis”, 2023, DOI: 10.37804/1691-6077-2023-14-87-95.

5. Raksts “Tiesiskais regulējums un mākslīgā intelekta ieviešanas koncepcija interešu konflikta situācijas risināšanā publiskajā sektorā”, kas tika publicēts IX Starptautiskās zinātniskās konferences “Sociālās pārmaiņas globālajā pasaulē” rakstu krājumā. “Goces Delceva Universitāte”, Štīps, Ziemeļmaķedonija, 2022, ISBN 978-608-244-903-6.

6. Raksts “Mākslīgā intelekta izmantošanas juridiskās problēmas interešu konfliktu novēršanā publiskajā sektorā”, kas tika publicēts XXIII Starptautiskās zinātniskās konferences “Komunikācija un starpdisciplināro kompetenču attīstība digitālajā laikmetā” rakstu krājumā. “Biznesa augstskola Turība”, Rīga, Latvija, 2022, ISSN 1691-6069.
7. Raksts “Mākslīgā intelekta interešu konflikta tiesiskā regulējuma mehānisma mērķi, uzdevumi un principi”, kas tika publicēts VIII Starptautiskās zinātniskās konferences “Sociālās izmaiņas globālajā pasaulē” rakstu krājumā. “Goces Delceva Universitāte”, Štīps, Ziemeļmaķedonija, 2021, ISBN 978-608-244-838-1.
8. Raksts “Mākslīgā intelekta jēdziens un darbības tiesiskie pamatprincipi: pasaules pieredze”, kas tika publicēts XXII Starptautiskās zinātniskās konferences “Mākslīgais Intelekti un Zaļā Domāšana” rakstu krājumā. “Biznesa augstskola Turība”, Rīga, Latvija, ISSN 1691-6069.
9. Tadžikistānas Republikas Iekšlietu ministrijas akadēmijas studentu mācību grāmatas “Pretkorupcijas politika” līdzautors. “Irfon”, Dušanbe, Tadžikistāna 2020, 875 lpp., ISBN: 978-99975-0-834-8.
10. Raksts “Sabiedrības iesaistīšana kā viens no efektīvākajiem līdzekļiem interešu konfliktu novēršanai publiskajā sektorā”, kas tika publicēts VII Starptautiskās zinātniskās konferences “Sociālās izmaiņas globālajā pasaulē” rakstu krājumā. “Goces Delceva Universitāte”, Štīps, Ziemeļmaķedonija, 2020, ISBN 978-608-244-767-4.
11. Raksts “Mākslīgais intelekts kā viens no efektīvākajiem līdzekļiem interešu konfliktu novēršanai”, kas tika publicēts XXI Starptautiskās zinātniskās konferences “Ilgspējīga ekonomika. Latvijas vēsture” rakstu krājumā. “Biznesa augstskola Turība”, Rīga, 2020, ISSN 1691-6069.
12. Pētījuma “Korupcijas riski medicīnas izglītības sistēmā Ukrainā” [*Corruption Risks in the System of Medical Education in Ukraine*] līdzautors, kas tika publicēts *ResearchGate* portālā. Kijivas Ekonomikas skola, Kijeva, Ukraina, 2019.
13. Publikācija “Ierobežojumi dāvanu saņemšanai valsts amatpersonām”, kas tika publicēta žurnālā “Juridiskie padomi”, Nr.6. Rīga, Latvija, 12.2013.
14. Grāmata “Valsts amatpersonām noteiktie ierobežojumi un aizliegumi shēmās”. VSIA “Latvijas Vēstnesis”, Rīga, Latvija, 2011, 208 lpp., ISBN:978-9984-840-16-1.

Papildus autors ir uzstājies ar **referātiem** latviešu, angļu un krievu valodā starptautiskajās zinātniskajās konferencēs par promocijas darba tēmu.

1. XXV Starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Nedrošības laikmets: no riskiem līdz izaugsmei” Biznesa augstskolā “Turība” par tēmu “Prasības koncepcijai par mākslīgā intelekta kā

korupcijas novēršanas instrumenta ieviešanu publiskajā sektorā” [*Requirements for the concept of the implementation of AI as a tool for preventing corruption in the public sector*]. Rīga, Latvija, 21.04.2024.

2. Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē “Cilvēktiesību aizsardzība un korupcijas apkarošanas jautājumi mūsdienu pasaulē: jēdzieni, realitāte un perspektīvas” Tadžikistānas Republikas prezidenta Valsts administrācijas vadības akadēmijā par tēmām (1) “Starptautiskais standarts sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu iesaistei amatpersonu kontrolē un interešu konfliktu novēršanā” un (2) “Sabiedrības un sabiedrības iesaistes standartu izveides un ieviešanas problēmas”. Dušanbe, Tadžikistāna, 01.–02.12.2023.

3. XV starptautiskajā konferencē “Tiesības uzņēmējdarbībā atsevišķās ES dalībvalstīs” Prāgas Ekonomikas un biznesa universitātē par tēmu “Jaunas atziņas interešu konflikta jēdzienā: juridiskās vērtēšanas prakse Latvijas publiskajās tiesībās” [*New Insights to the Concept of Conflicts of Interest: the Practice of Legal Assessment in Latvian Public Law*]. Prāga, Čehija, 21.10.2023.

4. XXIV Starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Pārmaiņas – ilgtspējīgas sabiedrības pamats” Biznesa augstskolā “Turība” par tēmu “Mākslīgā intelekta ieviešanas koncepcija interešu konflikta situācijas novēršanā publiskajā sektorā” [*Concept of implementation of AI for the prevention of conflict of interest situations in the public sector*]. Rīga, Latvija, 19.04.2023.

5. Starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Starptautiskie standarti un pasākumi korupcijas novēršanai” M.Narikbajeva KAZGUU Universitātē par tēmām (1) “Efektīva interešu konflikta novēršanas un identificēšanas sistēma” un (2) “Ziņotāju aizsardzība un atlīdzības sistēma informācijai par korupcijas nodarījumiem”. Astana, Kazahstāna, 13.12.2022.

6. Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē “Starptautiskais migrācijas tiesiskais regulējums un starptautiskās sadarbības attīstība ANO un citu starptautisko organizāciju ietvaros” Tadžikistānas Republikas prezidenta Valsts administrācijas vadības akadēmijā par tēmu “Sabiedrības iesaiste pretkorupcijas jautājumos”. Dušanbe, Tadžikistāna, 03.12.2022.

7. IX starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Sociālās pārmaiņas globālajā pasaulē”. Goces Delčeva Universitātē ar referātu par tēmu “Tiesiskais regulējums un mākslīgā intelekta ieviešanas koncepcija interešu konfliktu risināšanā publiskajā sektorā”. Štīps, Ziemeļmaķedonija, 01.09.2022.

8. XXIII Starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Komunikācija un starpnozaru kompetenču attīstība digitālajā laikmetā” Biznesa augstskolā “Turība” par tēmu “Mākslīgā intelekta izmantošanas juridiskās problēmas interešu konflikta novēršanā”. Rīga, Latvija, 22.04.2022.

9. VIII starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Sociālās pārmaiņas globālajā pasaulē” Goces Delčeva Universitātē par tēmu “Mākslīgā intelekta interešu konflikta tiesiskā regulējuma mehānisma mērķi, uzdevumi un principi”. Štīps, Ziemeļmaķedonija, 02.09.2021.
10. Starptautiskajā zinātniskajā forumā «Nevskij Forum» “Uzticēšanās un ilgtspējīga attīstība nenoteiktības apstākļos: valsts pārvaldes jaunas nozīmes digitālajā laikmetā” Tautsaimniecības un valsts pārvaldes akadēmijas (RANEPA) Ziemeļrietumu vadības institūtā par tēmu “Vai digitālās tehnoloģijas palielina iedzīvotāju uzticības līmeni valsts iestādēm vai tikai veicina valsts pārvaldes efektivitāti”. Sanktpēterburga, KF, 26.07.2021.
11. Starptautiskajā zinātniski praktiskajā seminārā (*webinar*) par korupcijas novēršanas labāko praksi un inovatīviem līdzekļiem [*Workshop on the Prevention of Corruption Best Practices and Innovative Tools*] ar referātu par tēmu “Korupcijas novēršanas sistēmas galvenie elementi” [*Main Elements of Corruption Prevention Frameworks*]. ANO, Bangkoka, Taizeme, 12.07.2021.
12. XXII Starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Mākslīgais intelekts un zaļā domāšana” Biznesa augstskolā “Turība” par tēmu “Mākslīgā intelekta jēdziens un darbības tiesiskie pamatprincipi: pasaules pieredze”. Rīga, Latvija, 21.04.2021.
13. Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē “Juridisko un korupcijas risku novēršanas ētikas aspekti publiskajā un korporatīvajā sektorā” Nacionālās pētniecības universitātes Ekonomikas augstskolā (HSE) par tēmu “Ētisko mehānismu uzlabošana valsts pārvaldē”. Maskava, KF, 15.04.2021.
14. Starptautiskajā zinātniskajā apaļā galda diskusijā Tautsaimniecības un valsts pārvaldes akadēmijas (RANEPA) Ziemeļrietumu vadības institūtā par tēmu “Latvijas pieredze korupcijas apkarošanā: Eiropas un pasaules pieredze saistībā ar konkrētu valsti”. Sanktpēterburga, KF, 29.01.2021.
15. Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē “Tiesisko un korupcijas risku novēršana COVID-19 pandēmijas laikā” Nacionālās pētniecības universitātes Ekonomikas augstskolā (HSE) par tēmu “Neizmantotās iespējas korupcijas risku novēršanā”. Maskava, KF, 17.12.2020.
16. Starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Pretkorupcijas izglītība Vidusāzijas un Austrumeiropas augstskolās” Uzbekistānas Republikas Ģenerālprokuratūras akadēmijā par tēmu “Korupcijas apkarošanas mūsdienu tendences un metodes: nacionālā un personīgā pieredze”. Taškenta, Uzbekistāna, 04.12.2020.
17. Starptautiskajā seminārā “Digitālo tehnoloģiju loma izmeklēšanā un korupcijas risku mazināšanā” par šādām referātu tēmām: (1) “Informācijas tehnoloģiju loma korupcijas novēršanas politikas īstenošanā”; (2) “Informācijas tehnoloģiju izmantošanas virzieni pretkorupcijas politikas īstenošanā”; (3) “Informācijas tehnoloģiju praktiska izmantošana korupcijas apkarošanas jomā”;

(4) “Tagadnes un nākotnes tehnoloģijas – mākslīgais intelekts kā viens no efektīvākajiem korupcijas novēršanas līdzekļiem: pasaules pieredze”. EDSO, Ašhabada, Turkmenistāna, 12.–14.10.2020.

18. VII starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Sociālās pārmaiņas globālajā pasaulē” Goces Delčeva Universitātē par tēmu “Sabiedrības iesaistīšana kā viens no efektīvākajiem līdzekļiem interešu konfliktu novēršanai publiskajā sektorā”. Štīps, Ziemeļmaķedonija, 03.09.2020.

19. XXI Starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Ilgtērmiņa tautsaimniecība. Latvijas stāsts” Biznesa augstskolā “Turība” par tēmu “Mākslīgā intelekta ieviešanas koncepcija interešu konflikta situācijas novēršanā publiskajā sektorā”. Rīga, Latvija, 21.04.2020.

20. Starptautiskajā seminārā “Institucionālie un likumdošanas mehānismi korupcijas apkarošanā” par šādām referātu tēmām: (1) “Starptautiskie standarti un paraugprakse normatīvo aktu izstrādē korupcijas novēršanas un apkarošanas jomā”; (2) “Starptautiskā un pārresoru sadarbība korupcijas apkarošanā”; (3) “Laba prakse korupcijas novēršanā publiskajos iepirkumos”. EDSO, Ašhabada, Turkmenistāna, 21.–22.10.2019.

21. Starptautiskajā konferencē “Uzbekistānas Republikas pretkorupcijas reformas – 2018.gads: sasniegumi un prioritātes” par tēmu “Efektīvas korupcijas apkarošanas sistēmas izveide”. EDSO, Taškenta, Uzbekistāna, 13.12.2018.

22. Starptautiskajā pretkorupcijas akadēmiskajā seminārā “Akadēmisko aprindu potenciāla palielināšana augstas kvalitātes pretkorupcijas izglītības nodrošināšanai” Baku Valsts universitātē par tēmu “Korupcijas apkarošana ar izglītības palīdzību”. Baku, Azerbaidžāna, 30.10.2018.

23. Starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Drošība Vidusāzijā: nestabilitātes faktori, ilgtspējības avoti” EDSO Akadēmijā par tēmu “Valsts ierēdņu ierobežojumu un aizliegumu sistēma: mērķi, veidi, salīdzinošā analīze” [*The system of restrictions and prohibitions of public officials: goals, types, comparative analysis*]. Biškeka, Kirgizstāna, 13.10.2018.

24. Starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Korupcija kā drauds Ukrainas nacionālajai drošībai: novēršana, apkarošana un sodīšana” Ukrainas ģenerālprokuratūras Nacionālajā akadēmijā un Ukrainas Nacionālās Zinātņu akadēmijas Koretska Valsts un tiesību institūtā par tēmu “Korupcijas novēršana: starptautiskie standarti, labākā ārvalstu prakse un valsts konteksts” [*Corruption prevention: International standards, best foreign practices and national context*]. Kijeva, Ukraina, 29.11.2016.

Promocijas darbā pētāmo jautājumu autoram palīdzēja izstrādāt un izprast darbs un pieredze, strādājot no 2003.gada līdz 2016.gadam ar korupcijas un interešu konflikta novēršanas jautājumiem KNAB dažādos amatos, t.sk. no 2011.gada līdz 2016.gadam ieņemot KNAB priekšnieka amatu. Savukārt no 2016.gada līdz promocijas darba pabeigšanas brīdim kā

starptautiskais eksperts, konsultants un padomnieks autors tiek nodarbināts dažādos starptautiskajos projektos par korupcijas un interešu konflikta novēršanas jautājumiem ANO, EP, EK, EDSO organizācijās.

Secinājumi un priekšlikumi

Promocijas darbā autors sasniedza pētījuma **mērķi** – izstrādāt MI tiesiskā regulējuma ieviešanas pamatvirzienus un konkrētus soļus efektīvai interešu konflikta risku novēršanai kā pretkorupcijas pasākumus publiskajā sektorā. Pētījuma gaitā autors izstrādāja MI tiesiskā regulējuma ieviešanas pamatvirzienus – MI koncepciju interešu konflikta situācijas risināšanā un pamatstandartus MI koncepcijas ieviešanai interešu konflikta situācijas novēršanā publiskajā sektorā. Pētījuma rezultātā autors piedāvāja konkrētus soļus – novērst šķēršļus; nodrošināt caurspīdīgu procesu; paredzēt ietekmi uz cilvēktiesībām un audita pārbaudes; piekrist dalīties ar informāciju; noteikt tiesiskās aizsardzības līdzekļus un atbildību; izstrādāt novērtēšanas un uzraudzības sistēmu u.c. efektīvai interešu konflikta risku novēršanai kā pretkorupcijas pasākumu publiskajā sektorā.

Pētījuma laikā **ir** apstiprinājusies izvirzītā pētījuma **hipotēze**, ka interešu konflikts un tā dažādās izpausmes formas ir viens no būtiskākajiem korupcijas veidiem, kura novēršanai nepieciešams piemērot MI kā inovatīvu tiesisko instrumentu.

Promocijas darba pētījuma rezultātā autors apkopojis 9 (deviņus) secinājumus ar priekšlikumiem to risinājumam. Piedāvāti priekšlikumi grozījumiem un papildinājumiem 11 (vienpadsmit) likumos (KNAB likumā, likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”, Administratīvās atbildības likumā, Valsts civildienesta likumā, Pašvaldību likumā, Valsts pārvaldes iekārtas likumā, Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likumā, Būvniecības likumā, Publisko iepirkumu likumā, Fizisko personu datu apstrādes likumā, Krimināllikumā) un 3 (trīs) Ministru kabineta (turpmāk – MK) noteikumos (Nr.556 “Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja nolikums”; Nr.630 “Noteikumi par iekšējās kontroles sistēmas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai publiskas personas institūcijā”, Nr.375 “Valsts reģionālās attīstības aģentūras nolikums”), kā arī piedāvāts pieņemt autora izstrādāto “MI tehnoloģijas tiesiskā regulējuma attīstības koncepciju interešu konfliktu novēršanai publiskajā sektorā” un iekšējo tiesību aktu “Ētikas kodeksu par MI izmantošanu publiskā sektora institūcijās pretkorupcijas sfērā” un piedāvāts izdot MK rīkojumu “Par darba grupu mākslīgā intelekta kā instrumenta pretkorupcijas sfērā interešu konflikta novēršanai publiskajā sektorā ieviešanai”.

Pamatojoties uz veikto pētījumu promocijas darbā, tiek izvirzīti šādi secinājumi un priekšlikumi aizstāvēšanai:

Secinājums Nr.1

MI tiesiskā regulējuma radīšana liktu pamatu jaunu sociālo attiecību tiesiskajam regulējumam, kā arī likvidētu juridiskos šķēršļus, kas kavē MI sistēmu attīstību un pielietošanu korupcijas un interešu konflikta novēršanas sfērā.

Priekšlikums Nr.1

Izveidot MI tehnoloģijas tiesiskā regulējuma attīstības koncepciju interešu konfliktu novēršanai publiskajā sektorā, nosakot tajā pamatprincipus normatīvā regulējuma veidošanai MI jomā. Tādējādi **autors ierosina** pieņemt “MI tehnoloģijas tiesiskā regulējuma attīstības koncepciju interešu konfliktu novēršanai publiskajā sektorā”.

Secinājums Nr.2

MI ētikas pamatstandartu neesamība interešu konflikta novēršanas procesā veido risku un šaubas par MI tehnoloģiju objektivitāti pieņemtajā lēmumā, par ticamību interešu konflikta novēršanas un konstatēšanas procesā, kā arī, protams, par MI darbības uzraudzību.

Priekšlikums Nr.2

Likumdošanas līmenī ir jānoformulē un jāizstrādā savstarpēji saistītu vērtību, principu un īpašu darbību (standartu) sistēma MI izstrādei un ieviešanai, kā arī jāizveido mehānismi, lai novērstu risku MI neētiskai izmantošanai. Līdz ar to **autors ierosina** publiskā sektora institūcijām (īpaši KNAB un Valsts ieņēmumu dienestam) pieņemt iekšējo tiesību aktu “*Ētikas kodeksu par MI izmantošanu publiskā sektora institūcijās pretkorupcijas sfērā*”.

Secinājums Nr.3

KNAB kā MI operatoram pretkorupcijas jomā normatīvajos aktos nav paredzēta kompetence un atbildība datu ieguvē, to apkopošanā un analizēšanā, jautājumu izvērtēšanā un lēmumu pieņemšanā par valsts amatpersonas darbības izvērtēšanu interešu konflikta situācijā gadījumā.

Priekšlikums Nr.3

Izveidot īpašu MI tiesisko režīmu konkrētām pretkorupcijas darbībām, lai KNAB kā pretkorupcijas institūcijai noteiktu kompetenci izmantot MI sistēmas kā legītimu procesu. Šajā sakarā **autors ierosina**:

3.1. grozījumus *KNAB likuma* 10.panta pirmajā daļā, papildinot ar jaunu punktu (3.¹) šādā redakcijā: ja nepieciešams, pie likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” izpildes, kā arī citos normatīvajos aktos valsts amatpersonām noteikto papildu ierobežojumu ievērošanas kontrolei izmantot mākslīgā intelekta tehnoloģijas;

3.2. grozījumus likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 28.pantā, papildinot ar jaunu daļu (4.¹) šādā redakcijā: Ja nepieciešams, deklarācijas pārbaudes gaitā, izvērtējot valsts amatpersonas darbības atbilstību likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”, kā arī citos normatīvajos aktos valsts amatpersonām noteikto papildu ierobežojumu ievērošanas kontrolei, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam ir tiesības izmantot mākslīgā intelekta tehnoloģijas pieprasītas un saņemtas informācijas un dokumentu no attiecīgās valsts amatpersonas, publiskas personas institūcijām, komersantiem, sabiedriskajām vai politiskajām organizācijām un to apvienībām, reliģiskajām organizācijām vai citām institūcijām, kā arī no tām personām, kuras norādītas vai saskaņā ar šā likuma noteikumiem bija jānorāda attiecīgajā deklarācijā izvērtēšanas un analizēšanas gaitā, kā arī lēmumu pieņemšanā par valsts amatpersonas darbības konstatēšanu interešu konflikta situācijā.

3.3. grozījumus *Administratīvās atbildības likuma* 115.panta otrajā daļā, izsakot 2.¹daļu šādā redakcijā: Iestādes nolikumā var noteikt īpašu kompetences sadalījumu starp iestādes amatpersonām un MI tehnoloģijām administratīvā pārkāpuma procesa veikšanā.

3.4. grozījumus MK 2018.gada 4.septembra noteikumos Nr.556 “Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja nolikums” (prot. Nr. 41 2. §), izteicot 11.punktu šādā redakcijā: Biroja priekšniekam ir tiesības normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos un kārtībā atcelt biroja amatpersonu un mākslīgā intelekta sistēmas pieņemtos lēmumus, kā arī dot norādījumus par izmeklēšanas virzienu, izmeklēšanas un operatīvās darbības veikšanu.

Secinājums Nr.4

Spēkā esošie tiesību akti neparedz iespēju MI tehnoloģiju pieņemto lēmumu par valsts amatpersonas atrašanos interešu konflikta situācijā apstrīdēt un pārsūdzēt. Tādejādi nav garantijas nodrošināt taisnīgu lēmumu pieņemšanu pretkorupcijas jomā, atstājot vietu neobjektivitātei, kas var radīt diskriminējošu ietekmi.

Priekšlikums Nr.4

Paredzēt iespēju MI tehnoloģiju pieņemto lēmumu par valsts amatpersonas atrašanos interešu konflikta situācijā apstrīdēšanai un pārsūdzībai, līdz ar to **autors ierosina** grozījumus *KNAB likuma* 10.¹pantā otrajā daļā, papildinot ar jaunu daļu (2.¹) šādā redakcijā: Biroja MI tehnoloģiju rezultātā izdoto administratīvo aktu par likumā “Par interešu konflikta novēršanu

valsts amatpersonu darbībā” valsts amatpersonām noteikto ierobežojumu un aizliegumu pārkāpšanu, kā arī par valsts amatpersonas funkciju veikšanu interešu konflikta situācijā var apstrīdēt Biroja priekšniekam, bet Biroja priekšnieka izdoto administratīvo aktu – pārsūdzēt tiesā.

Secinājums Nr.5

KNAB nepastāv iespēja apstrādāt milzīgus datu apjomus cilvēkiem nepieejamā ātrumā, kas var kalpot sabiedriskās kārtības, sabiedrības veselības un valsts drošības interesēm. Tādējādi bez automatizētiem uz MI tehnoloģijām balstītiem pieņemtiem lēmumiem nav iespējams nodrošināt efektīvu interešu konflikta risku novēršanu kā jaunu inovatīvu pretkorupcijas pasākumu publiskajā sektorā.

Priekšlikums Nr.5

Nostiprināt tiesību aktos iespēju pieņemt automatizētus lēmumus, līdz ar to **autors ierosina:**

5.1. grozījumus *Valsts civildienesta likuma* 17.pantā, papildinot ar jaunu daļu (2) šādā redakcijā: Sākot pildīt ierēdņa amata pienākumus, pretendenta darbības atbilstība likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” noteiktajiem ierēdņu komercdarbības, ienākumu gūšanas, amatu savienošanas, darbu pildīšanas, kā arī ar tiem saistītajiem citiem ierobežojumiem un pienākumiem tiks pastāvīgi vērtēta ar mākslīgā intelekta tehnoloģijām.

5.2. grozījumus *Pašvaldību likuma* 77.pantā, papildinot ar jaunu daļu (4) šādā redakcijā: Lai nodrošinātu pašvaldības efektīvu korupcijas un interešu konflikta risku novēršanas sistēmu, darbinieki un domes deputāti paraksta piekrišanu, ka viņu darbības atbilstība minētajā likumā un likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” noteiktiem ierobežojumiem, aizliegumiem un pienākumiem tiks pastāvīgi vērtēta, pielietojot mākslīgā intelekta tehnoloģijas.

5.3. grozījumus *Valsts pārvaldes iekārtas likuma* 96.pantā, papildinot ar jaunu daļu (4) šādā redakcijā: Šā panta pirmajā daļā minētās personas amatu vai darbu savienošanas kontrole, kā arī citos normatīvajos aktos noteikto amatu un darbu savienošanas ierobežojumu ievērošana pastāvīgi tiks nodrošināta, pielietojot mākslīgā intelekta tehnoloģijas.

5.4. grozījumus *Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzītuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma* 3.pantā, izsakot 4.daļu šādā redakcijā: Amatpersonas amatu savienošanas, ienākumu gūšanas, komercdarbības ierobežojumus, kā arī citus ierobežojumus, aizliegumus un pienākumus nosaka likums “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”, kuru ievērošana pastāvīgi tiks vērtēta arī ar mākslīgā intelekta tehnoloģijām.

Secinājums Nr.6

Bez datu izmantošanas un apstrādes MI nevarēs sekmīgi funkcionēt un līdz ar to veicināt interešu konfliktu novēršanu valsts amatpersonu darbībā. Spēkā esošie tiesību akti neregulē arī MI darbību juridiskās informācijas vākšanas, apkopošanas un integrēšanas procesos, kā arī valsts amatpersonu lēmumu pieņemšanas un darbības seku prognozēšanas procesos. Bez šī tiesiskā regulējumā gan KNAB, gan institūciju vadītājiem (kas ir atbildīgi par pretkorupcijas politikas realizēšanu iestādē) nebūs iespējams nodrošināt ar MI tehnoloģiju palīdzību informācijas un publikāciju materiālu monitoringu, datu analīzi no atklātajiem (masu mediju, sociālo tīklu utt. monitorings un analīze) un slēgtajiem (valsts amatpersonu deklarāciju, dažādu datu bāzu monitorings un analīze u.c.) avotiem par valsts amatpersonas darbības kontroli.

Priekšlikums Nr.6

Piešķirt pretkorupcijas sfērā KNAB un institūciju vadītājiem pilnvaras apstrādāt informāciju ar MI tehnoloģijām interešu konflikta novēršanā, līdz ar to **autors ierosina:**

6.1. grozījumus *KNAB likuma* 10.panta pirmajā daļā, papildinot ar jaunu punktu (7.¹) šādā redakcijā: Valsts amatpersonu likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” noteikto ierobežojumu, aizliegumu un pienākumu kontrolei atļauts iegūt, saņemt, reģistrēt, apstrādāt, apkopot un analizēt Biroja funkciju izpildei nepieciešamo informāciju, izmantojot mākslīgā intelekta tehnoloģijas.

6.2. grozījumus MK 2017.gada 17.oktobra noteikumos Nr.630 “Noteikumi par iekšējās kontroles sistēmas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai publiskas personas institūcijā” (prot. Nr.51 33.§), papildinot ar jaunu punktu (13.¹) šādā redakcijā: Institūcijas vadītājs vai viņa pilnvarotā persona, veidojot korupcijas un interešu konflikta riska novēršanas sistēmu publiskas personas institūcijā, iekšējās kontroles sistēmas pilnveidošanu un uzraudzību var nodrošināt ar mākslīgā intelekta tehnoloģiju pielietošanu.

Secinājums Nr.7

Neatrisinot jautājumus par personiskās informācijas izmantošanu, iestāžu piekļuvi liela apjoma konfidencialai informācijai, lai pārvaldītu milzīgus datu apjomus amatpersonu, viņu radnieku un biznesa partneru darbības uzraudzībā un kontrolē būvniecības un publisko iepirkumu jomās nav iespējams nodrošināt efektīvu interešu konflikta risku novēršanu publiskajā sektorā ar MI tehnoloģijas palīdzību.

Priekšlikums Nr.7

Noteikt tiesisko mehānismu MI tehnoloģiju piemērošanai normatīvajos aktos dažādās būvniecībā un publiskajos iepirkumos, tādējādi **autors ierosina**:

7.1. grozījumus *Būvniecības likuma* 6.panta sestajā daļā, papildinot ar jaunu punktu (6.) šādā redakcijā: veikt saņemtās informācijas un dokumentu apstrādi, apkopošanu un analizēšanu ar nolūku novērst iespējamus korupcijas riskus, izmantojot mākslīgā intelekta tehnoloģijas.

7.2. grozījumus *Publisko iepirkumu likuma* 66.panta otrajā daļā, papildinot ar jaunu punktu (6.) šādā redakcijā: veikt saņemtās informācijas un dokumentu apstrādi, apkopošanu un analizēšanu par jebkuru iepirkuma procedūru ar nolūku novērst korupcijas riskus un iepirkuma procedūras dokumentu sagatavotāja (pasūtītāja amatpersonas vai darbinieka), iepirkuma komisijas locekļu, iepirkuma komisijas sekretāra un ekspertu saistības ar kandidātu vai pretendentu, izmantojot mākslīgā intelekta tehnoloģijas.

Secinājums Nr.8

Spēkā esošie tiesību akti nerāda apstākļus, kas nodrošinātu MI tehnoloģiju atsevišķu algoritmu un datu palikšanu valsts īpašumā. Tādu standartu veidošana var palielināt caurskatāmību un nodrošināt MI tehnoloģiju izmantošanas drošību korupcijas un interešu konflikta situācijas identificēšanā publiskajā sektorā.

Priekšlikums Nr.8

8.1. Izveidot īpašu starpnozaru darba grupu valdības pakļautībā, lai izstrādātu centralizētu politiku attiecībā uz jautājumiem par MI kā instrumentu interešu konflikta novēršanai publiskajā sektorā, līdz ar to **autors piedāvā izdot MK rīkojumu “Par darba grupu mākslīgā intelekta kā instrumenta pretkorupcijas sfērā interešu konflikta novēršanai publiskajā sektorā ieviešanai”, ieceļot par šādas darba grupas vadītāju Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja priekšnieku.**

8.2. Noteikt kompetentu institūciju, kura būtu atbildīga par jaunas atbilstības novērtēšanas procedūru (standartu) ieviešanu sakarā ar MI tehnoloģiju izmantošanu pretkorupcijas sfērā, līdz ar to **autors ierosina** grozījumus 2016.gada 14.jūnija MK noteikumu Nr.375 “Valsts reģionālās attīstības aģentūras nolikums” 3.punktā, papildinot ar jaunu apakšpunktu (3.7.) šādā redakcijā: Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā noteikto funkciju atbalstīšana par jaunas atbilstības novērtēšanas procedūru (standartu) ieviešanu sakarā ar MI tehnoloģiju izmantošanu pretkorupcijas sfērā interešu konflikta novēršanai publiskajā sektorā.

8.3. Ieviest atbilstošas kontroles, kas ļautu novērtēt algoritmus, datus un projektēšanas metodes, paredzot MI tehnoloģiju sertifikāciju, līdz ar to **autors ierosina** grozījumus *Fizisko personu datu apstrādes likuma* 4.panta pirmajā daļā, papildinot ar jaunu punktu (3.¹) šādā

redakcijā: nodrošina datu aizsardzības sertifikācijas procedūru mākslīgā intelekta izmantošanai pretkorupcijas sfērā interešu konflikta novēršanai publiskajā sektorā.

8.4. Nodrošināt iedzīvotājiem, valsts amatpersonām, to radniekiem un darījumu partneriem iespēju kontrolēt savas personas informācijas (datu) izmantošanu, līdz ar to **autors ierosina** likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 5.nodaļā “Pārkāpumu izskatīšana un faktu pārbaude” ieviest jaunu pantu 29.¹ “Informācijas sniegšana par valsts amatpersonas darbības izvērtēšanu, izmantojot mākslīgā intelekta tehnoloģijas” šādā redakcijā:

(1) Pabeidzot valsts amatpersonas darbības izvērtējumu atbilstoši šajā likumā noteiktiem ierobežojumiem ar mākslīgā intelekta tehnoloģiju palīdzību, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs par minētās darbības veikšanu informē valsts amatpersonu, pret kuru minētais pasākums tika veikts.

(2) Šā panta pirmajā daļā minēto valsts amatpersonu neinformē par veikto darbības atbilstību šajā likumā noteiktiem ierobežojumiem, ja tas var:

- 1) radīt kaitējumu citas personas likumīgajām tiesībām un interesēm;
- 2) atklāt Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja darbības pasākumu organizāciju, metodiku un taktiku pretkorupcijas sfērā;
- 3) kaitēt valsts drošības interesēm;
- 4) kaitēt kriminālprocesam, kas tika ierosināts uz minētās informācijas pamata.

(3) Ja ir konstatēti šā panta otrajā daļā minētie apstākļi, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersona par to sagatavo pamatotu uzziņu, ko apstiprina minētās institūcijas priekšnieks vai viņa pilnvarotā amatpersona.

(4) Šā panta pirmajā daļā minēto valsts amatpersonu informē par veikto darbības pasākumu, tiklīdz beidz pastāvēt šā panta otrajā daļā minētie apstākļi.

8.5. Paredzēt MI sistēmas obligātu valsts uzraudzību, līdz ar to **autors ierosina** grozījumus *Fizisko personu datu apstrādes likuma* 4.panta pirmajā daļā, papildinot ar jaunu punktu (6.¹) šādā redakcijā: sniedz atzinumus par Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā veidojamo un izmantojamo ar mākslīga intelekta tehnoloģijām datu apstrādes sistēmu pretkorupcijas sfērā interešu konflikta novēršanai atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Secinājums Nr.9

Nenosakot MI operatora atbildību par darbībām, kas veiktas viņa funkciju izpildes procesā, nevar garantēt valsts amatpersonām, tās radniekiem un darījumu partneriem iespējas savu tiesību aizsardzībai, diskriminācijas un neobjektivitātes novēršanai, kā arī zaudējumu kompensēšanai.

Priekšlikums Nr.9

Nepieciešams izstrādāt pieejas kriminālatbildības, administratīvās un civiltiesiskās atbildības jautājumiem par MI tehnoloģiju pieļautajām kļūdām, tādējādi **autors ierosina:**

9.1. grozījumus *Fizisko personu datu apstrādes likuma* 38.pantā, papildinot ar jaunu daļu (3) šādā redakcijā: Par personu identificējošas informācijas vai informācijas, kuras izpaušana var nodarīt būtisku kaitējumu, fizisku kaitējumu vai ciešanas personai gadījumā, ja tiek izpausti MI tehnoloģijas apstrādāti dati, kuri tika izmantoti pretkorupcijas sfērā interešu konflikta novēršanai, piemēro brīdinājumu vai naudas sodu amatpersonai līdz divsimt naudas soda vienībām.

9.2. grozījumus likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 27.pantā, papildinot ar jaunu daļu (3) šādā redakcijā: Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam, uzsākot valsts amatpersonas darbības izvērtējumu, ir jāinformē valsts amatpersona, ka MI izvērtēs minētās personas darbības atbilstību šā likumā noteiktiem ierobežojumiem, aizliegumiem un pienākumiem.

9.3. grozījumus *Krimināllikuma* 20.nodaļā “Noziedzīgi nodarījumi pret vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību” 243.panta pirmajā, otrajā un piektajā daļā papildināt pēc vārdiem “automatizētā datu apstrādes” ar vārdiem “un mākslīgā intelekta”.

Avotu saraksts

1. Erkan, N. (2024). How can legal professionals navigate the ethical and legal risks of using Generative AI?. Lexology. Iegūts 10.03.2024. no: <https://www.lexology.com/pro/content/how-can-legal-professionals-navigate-the-ethical-and-legal-risks-of-using-generative-ai>
2. Hāka, Ž. (2017). Uzņēmumu reģistram pievienosies jauns darbinieks – robots. *Dienas Bizness*. Iegūts 20.04.2021. no: <https://www.db.lv/zinas/uznemumu-registram-pievienosies-jauns-darbinieks-robots-468857>
3. Irklis, R. (2023). Atbildīgumam publiskajā sektorā jābūt pirms atbildības, LV portāls, Iegūts 20.10.2023. no: <https://lvportals.lv/viedokli/354019-valsts-kontrolieris-r-irklis-atbildigumam-publiskaja-sektora-jabut-pirms-atbildibas-2023>
4. Levits, E. (2019). Mākslīgais intelekts – izaicinājumi un riski. *Jurista Vārds*, Nr.38(1096). Iegūts 20.10.2022. no: <https://m.juristavards.lv/doc/275274-maksligais-intelekts-izaicinajumi-un-riski/>, 22. –23.lpp.
5. Rinkēvičs, E. (2024). Valsts prezidents iesniedz likumdošanas iniciatīvu par mākslīgā intelekta sistēmu izmantošanu priekšvēlēšanu aģitācijā. Valsts prezidenta kanceleja. Iegūts 20.02.2024. no: <https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidents-iesniedz-likumdosanas-iniciativu-par-maksliga-intelekta-sistemu-izmantosanu-prieksvelesanu-agitacija>

6. Informatīvais ziņojums par 2018.gada 15.–16.jūlija neformālajā Eiropas Savienības konkurētspējas ministru padomes sanāsmē izskatāmajiem jautājumiem, (2018). MK protokols Nr.32, 52.§, TA-1398. Pieņemts: 10.07.2018. Iegūts 02.03.2020. no: http://www.google.lv/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=2ahUKEwjQz4-fh67jAhX5xMQBHQy_C54QFjACegQIBBAC&url=http%3A%2F%2Ftap.mk.gov.lv%2Fdoc%2F2018_07%2FEMzino_15.07.2018.1406.docx&usg=AOvVaw3BtNsuACFIGDfuVC8QI9KC
7. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Saskaņots mākslīgā intelekta plāns” [Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions “Coordinated Plan on Artificial Intelligence”] (2018). European Commission. Iegūts 02.03.2020. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0795>
8. Pieņemts Mākslīgā intelekta akts (2024). Eiropas Parlamenta Birojs Latvijā. *Jurista Vārds*. Iegūts 16.03.2024. no: <https://m.juristavards.lv/zinas/284975-pienemts-maksliga-intelektakts/>